

התנדבות למשמר האזרחי ועמדות כלפי המשטרה בבא"ר-שבע

מפקח יורי קוגן, יח' הונאה מרכז, משטרת-ישראל
רב-פקד אל'י מימוני, משמר אזרחי נגב, משטרת-ישראל

מ ב ו א

מחקרים רבים שהופיעו בספרות בשני העשורים האחרונים עוסקים בהיבטים השונים של העבודה התנדבותית (גדרון וגריפל, 1981; גוזמן, 1989; כהן, שמידע ופרמן, 1985; לוייטס, 1979; Pierucci & Noel, 1980; Pearce, 1983; Pierucci & Noel, 1984; Lammers, 1991). מחקרים אלו ואחרים, העוסקים בתחום זה, היו שיינוי לעומת אלו שבוצעו בעבר הרחוק יותר, ועסקו, במיוחד, בעומת גוזמן (1989), בתנהגוויות הנחשבות שליליות מבחינה נורמטטיבית. בתחילת, העסיקה את החוקרים השאלה, מה מביא אנשים להנדב (ינוב, 1979), והאם קיימים משתני אישיות או משתנים סיטואציוניים המביחנים בין מתנדבים לאלו שאינם מתנדבים (כהן, שמידע ופרמן, 1985). אולם, במקביל ובהמשך עבר מוקד העניין לשאלות הדנות בצדדים הארגוניים של הפעולות התנדבותית (Pearce & Noel, 1980; Pearce, 1983). החוקרים האזרחיים הבוחנים את ההתנדבות כפעולות הנושאות בצדיה תגמולים, גם אם לא כלכליים ישירים כגון שכר, מתרחקים מן הראייה המקורמת של ההתנדבות כהתנהגות אלטרואיסטייה טהורה, שיתיכן והיוותה אנטי-תזה למחקרים אודות התנהגוותו השלילית של האדם. עם זאת, גם כאשר אנו בוחנים את ההתנדבות מן הפן הארגוני, במקומות לבחון את מניעיו הפנימיים של המתנדב, שהביאו אותו להנדב, אנו בוחנים משתנים סיטואציוניים ואת מערכת העמדות הגורמים לו להתמוד ביצוע הפעולות התנדבותית. או-או אסור לנו להינות מההגדרה הקלאסית של מושג ההתנדבות. הגדרה זו טוענת, כי ההתנדבות הינה "התעוורות לפועלה מתוך רצון טוב, עבודה ללא שכר ושללא עילנות לקבל פרס" (אלקלעי, 1969). הגדרה זו דומות לה מעלות את מוקד הפעולה ההתנדבותית- בחירותו החופשית של מבצע הפעולה האם לבצעה או לא. רעיון זה ישמש את המחקר הנוכחי בהמשך, כאשר יעלה לדין עניין עמדותיו של המתנדב לגבי נושאים שונים הקשורים לפעולותו. כאמור, להבדיל מחקרים המתנדבים מהעיר, העוסקים בעיקר

בשאלת התגיסותו של המתנדב לפעולות, ממשיכים האחראונים לבדוק את המצב לאחר שהמתנדב כבר פועל במסגרת ההתנדבותית. מחקרים אלה בודקים, בין השאר, את נטייתו של המתנדב להמשיך בפעולותו (Gidron, 1985; Lammers, 1991), הבדלים בין מתנדבים ולא מתנדבים (ברוך כלל עובדים שכיריים), הפעלים בהם הם ארגוניים (Koslowsky, Caspy, Lazar, 1988; Pearce, 1983 &), בעיקר על בסיס של עדות ומחויבות כלפי הארגון בו הם פועלים.

עמדות ושינוין – גוזמן (1989), בהתבססה על הגדרותם של שריף ושריף (1953) מתראות עמדות כמערכות קוגניטיביות, מוטיבציוניות והתנהגותיות המכילות הנחות עקביות יחסית על העולם ועל דרכי פעולהו, על האנשים שבו, על אמונות ופרשפクトיבות על בני אדם, על הצדוק והלא הצדוק, על הרצוי והדוחוי. פיאזיה (1932) מצביע על היותן של העמדות מועלות לאדם בפרק, שהן אפשרות רכישת מסגרות סוג לידע ישן וחידש, באמצעות תהליך ההטמעה (אסימילציה), ובפרק משחררות את הפרט מהצורך לעסוק באופן מתמיד בסיווג מידע חדש. במובן זה, העמדות משפיעות על דרך האינטראקטיבית של הפרט את העולם, ובאמצעות תהליך זה משפיעות על התנהגותו. בשלב זה נראה, כי עמדות הן, לכארה, מבנים קוגניטיביים, המשפיעים באופן חד כווני על התנהגותו של הפרט. תיאוריות העוסקות בעקבות קוגניטיבית, ובעיקר אלו המבוססות על מחקרים של Heider (1958) ושל Festinger (1957), הטוענים, כי הפרט שואף לאיזון בין אמונותיו, מחשבותיו, רגשותיו והתנהגותו, מציגות אפשרות הסבר נוספת. מצב של דיסהרמונייה בין מרכיבים אלו יוצר תחושות של חוסר נעימות ומתח. כאשר נוצר מתח מעין זה, ינסה האדם להפחיתו באמצעות שינוי באחד המרכיבים, שינוי שאינו חייב להתבטא דווקא בשינוי התנהגות Festinger (1957) כינה מצב זה של מתח בשם 'דיסוננס קוגניטיבי', הנוצר באחת משתי דרכים: קבלת מידע חדש, בקשר לעולם הסותר את העמדות הקיימות, או בעת צורך, לבחור באחת מבין מספר אלטרנטיבות. הפחתת הדיסוננס תבצע באמצעות שינוי המרכיב ההתנהגותי, על ידי שינוי המרכיב הקוגניטיבי (אמונות, רגשות – עמדות) או על ידי הכנסת מידע חדש למערכת השיקולים, מידע שישיע באיזון המערכת. דוגמא למצב, שבו הפרט משנה את עמדותיו בעקבות התנהגותו, מובאת על ידי גוזמן (1989): אדם המעריך עצמו בדרך מסוימת (עמדות כלפי עצמו) ומתנסה בתנהגות שאינה הולמת את עמדותיו (מרכיב התנהגותי), יתנסה בדיסוננס בעוצמה התליה במידה הפער בין העמדות לתנהגות ובחשיבותן עבור הפרט. כדי להפחית את מצב הדיסוננס, יטה האדם לחפש הצדקה פנימית

לגביה הtentations, בין השאר באמצעות שינוי העמדות כלפי הtentations (במידה שמדובר בהtentations, שעדתו הראשונית כלפי הייתה שלילית). גוזמן (1989) מציין גם, כי שינוי עמדות בעקבות התentations הוא אחת מטרותיה של תכנית "מחויבות האישית - שירות לחולת" של משרד החינוך. באמצעות תכנית זו מחייבים את תלמידי התיכון להתנדב במשך תקופה נתונה (בדרכם כלל שנה) ובהיקף מסוים למען מטרות ציבוריות, בתקופה, כי בעקבות המרכיב הtentational יגרם שינוי במרכיב הקוגניטיבי-אפקטיבי לטובת הפעולות למען החולת. הביעתיות הגיעו זו עליה מיד, כאשר מנסים להעמידה מול הגדרת המושג 'התנדבות', כפי שהובא לעיל. לא מדובר כאן בפעולה, שאדם מבצע מרצונו (היעדר של אלמנט הבחירה של הפרט), אלא בפעולה שאדם מחייב לעשות. דבר זה מספיק כדי שלא יוצר דיסוננס על-פי (Festinger 1957). היות שהאדם אינו נדרש לחפש צידוקים פנימיים להוצאה לפועל של התentations הנדונה (התנדבות), קיים גורם חיוני בעל סמכות (מערכת החינוך) המביא אותו לידי ביצוע התentations. השערה זו נתמכת על-ידי תוצאות מחקרה של גוזמן (1989), שבו מצאה, כי לא נמצאה רמת עמדות גבוהה יותר כלפי הפעולות התנדבותית בקרב בני-נוער, שפלו במסגרת פרויקט מחויבות האישית, בהשוואה לקבוצת ביקורת אשר לא התנסתה בפעולות התנדבותית במסגרת הפרויקט האמור.

עמדות הציבור כלפי המשטרה – סקרי עמדות כלפי המשטרה בקרב הציבור מהווים תחום חדש, ייחסית, למრבית המשטרות בעולם. שיטת השיטור הקהילתי, שהזגהה לראשונה בארה"ב בסוף שנות השישים, יחד עם התפיסה, כי המשטרה היא גוף המעניק שירות לאזרח, העלתה את חשיבותם של היחסים בין המשטרה להקללה בתוכה היא פועלת. נראה, כי תחילת נערךו הסקרים דוגמתה המחקר על יעילות שיטות הסיור בקנוז, ארה"ב (Kelling 1974) כדי לבחון את יעילות שיטות הפעולה של הארגון המשטרתי באמצעות הפניה ללקוחותיו – אוחרי הקללה, אולם, עם ההכרה, כי אוחרי הקללה הם יותר מאשר לקוחות פאיסיבי, כפי שמצוינים (Scaglion & Condon 1980), הפכו סקרי העמדות להיות מטרה בפני עצמה, ולא רק אחד האמצעים לבחינת יעילות תפוקdon של המשטרות. מחקר נוסף (כספי ואחרים, 1993) מציין את חשיבות עמדות הציבור לעובדת המשטרה, בהקשר, הטוען כי רמת שיתוף הפעולה של האזרחים עם כוחות המשטרה קשורה קשר ישיר לעמדותיהם כלפי המשטרה. החוקרים מצוינים גם, כי מרבית החוקרים בתחום זה הציגו גישה תיאורית, שהתרכזה בהעלאת המשתנים הסוציאו-אקונומיים המשפיעים על עמדות

הציבור כלפי המשטרה. מחקרים אלו הצביעו, כי עמדותיהם של אורחים, המשתייכים לקבוצות מעוטות הכנסה, ביחס אום הם משתייכים לאחת מקבוצות המיעוטים באוכלוסייה, נוטות להיות חיוביות פחות מאשר עמדותיהם של אורחים לבנים (רarity) המהקרים נערכו באלה"ב) מהמעמד הבינוני. בנוסף, התגלה קשר שלילי בין גילם של המשיבים לבין עמדותיהם. מחקר בבחן את עמדות האזרחים כלפי המשטרה מנוקודה שונה, בנוסף למשתנים הדמוגראפיים, שהוכלו במחקר. כדי לבחון את השפעתם היחסית על משנה העמדות, נבחנו גם מספר והמהות של המפגשים וההתנסויות שהיו למשיבים עם המשטרה. התוצאות הראו, כי מעתנים, הבוחנים את מגעיו של המשיב עם המשטרה, נמצאו בעלי קשר חזק יותר למשתנה העמדות מאשר המשתנים הדמוגראפיים כגון גיל, רמת הכנסה, רמת השכלה והשתייכות אתנית. מחקר של (Smith & Uhlman 1978) שנערך במספר אזרחים אורבניים באלה"ב מראה, כי נמצא קשר הפוך בין הערצת אזרחים את המשטרה לבין שכיחות מפגשיהם עמה. נמצא נוסף של מחקר זה מציע, כי בינו לבין לאמור אצל Scaglion & Condon (1980) משנה המוצא האתני נמצא מסביר חלק מהבדלים בעמדות. הממצא האחרון נתמך על-ידי תוצאות מחקר דומה שנערך בישראל (כספי ואחרים, 1993), שבו נמצא, כי הגיע עם המשטרה משנה חשוב בהשפעתו על העמדות כלפי. העמדות החביבות ביותר כלפי המשטרה נמצאו רוחות בקרב אורחים שלא היה להם מגע עם המשטרה. לגבי המשתנים הדמוגראפיים, העלה המחקר האחרון, כי משתני הגיל והמוצא האתני (בישראל, יהודים לעומת שאינם יהודים) נמצאו מופיעים על העמדות כלפי המשטרה. לא נמצא קשר בין משנה העמדות למשני המין, המצב המשפטי ורמת ההשכלה.

מתנדבים, עמדות ומחויבות - חלק ניכר מהחוקרים העוסקים בהיבטים הארגוניים של ההתנדבות בוחנים את סיכון היישארותו של המתנדב בארגון, כאשר עמדותיו כלפי הארגון משמשות כאחד המדרדים לגבי נוכנותו להמשיך לפועל. דוגמא לסוג זה של חוקרים ניתן למצוא בעבודתו של גידרון (1985), העוסקת בגורמים, שבאמצעותם ניתן לנבא את סיכון היישארותם של המתנדבים בארגון ואת רמת התחלופה הצפואה באוכלוסייה זו. ממצאי המחקר הראו, כי המשתנים שנמצאו מבחינים בין 'הנשארים' ל'יעזובים', מקרב המתנדבים היו משתני העמדות ומשנה משך השירות כמתנדב, שנמצאו קשורים באופן חיובי לנטייה להישאר בארגון (גידרון, 1985). נמצא נוסף במחקר זה הצביע על דמיון במנבאי ההישארות בקרב מתנדבים לאלו שנמצאו בחוקרים שונים, העוסקים במנבאי

ההישארות בקרב עובדים שכיריהם. ממצא זה מצביע על האפשרות להשליך מממצאי מחקרים אלו לאוכלוסיות מתנדבים, בנגד לטענתו של עציוני (1961), המופיע אצל גידרון (1985), הגורסת, כי אוכלוסיות המתנדבים והעובדים השכירים נבדלות איכוחית, ואין לצפות למאפיינים ארגוניים חופפים בקרבם.

מחקר נוסף מסוג זה, שלטעתן החוקר (1991) Lammers מהוועה המשר למחקריו של גידרון (1985) בוחן ALSO מבין המשתנים הבאים מהווים מניבאים טובים ל"מחוביותו של המתנדב" (במקור: volunteer commitment) ומשר שירותו בארגון. החוקר בוחן מספר משתנים, שנייתן לקביעם שלוש קבוצות:

* **עמדות אישיות כלפי התנדבות באופן כללי.**

* **עמדות ספציפיות כלפי התפקיד אותו מבצע המתנדב.**

* **משתנים מצביים או דמוגראפיים המאפיינים את המתנדב.**

הממצאים הראו, כי משתנה ההשכלה, יחד עם משתני העמדות, מהווים מבחינים טובים בין מתנדבים בעלי מחוביות לכאליה העוזבים את הארגון. ממצא נוסף הראה, כי משתנה הרצון לרכוש מיזמנויות חדשה היווה משתנה, המניבא את משך שירותו של המתנדב. נמצא זה מחזק את מסקנותיו של גידרון (1985), המצביעות לעבר אוריינטציה אינסטיטומנטלית של המתנדבים, בנגד לראייתם ככוח המונע על ידי רגשות אלטרואיסטיים בלבד. מסקנות מחקר נוסף (Pierucci & Noel, 1980), הבוחן גורמים שונים המשפיעים על משך שירותו של המתנדב, כמו דרישתו למחוביותו, על פי הגדרת החוקרים, הראו, כי **עמדות המתנדבים** מושפעות במידה רבה מגורמים מצביים. ביניהם ניתן למנות את התמייה, שהה זוכה המתנדב מהעובדים בארגון, ואת מידת החשיבות שאותה רואה המתנדב בתפקידו. מסקנה שנינונית של מחקר זה עשויה להצביע על קשר בין משך פעילותו של המתנדב בארגון לעמדותיו ברגע התחפido ולארגון בכלל. מסקנות מחקר זה (Pierucci & Noel, 1980) סותרות במידה רבה את הראיה, שהייתה מקובלת בעבר, הגורסת, כי **פעילותו של מתנדב תלוי**, במידה רבה, בעמדותיו כלפי ההתנדבות באופן כללי, ובנכונותו לתרום למען הקהילה והארגון. צורת ראייה זו מוצגת במחקרם של Koslowsky, Caspy & Lazar, 1988, הטוענים, להבדלים במחויבות לארגון בין מתנדבים לשאים מתנדבים והיעדר השפעה של משתנים דמוגראפיים כגון גיל והשכלה.

על רקע גישה הרואה בהתנדבות, כמו גם בעבודה שכירה, עיסוקים שיש בצדדים תגמולים בדק (1983) את העמדות כלפי העיסוק בקרב מתנדבים ועובדים שכיריהם, המשובצים בתפקידים דומים במספר ארגונים, המשלבים העסקת מתנדבים עם עובדים בשכר. החוקר

התבסס בהסבירות על טיעונו של Festinger (1961, הגורסים, כי כאשר עובד נהנה מריבוי תגמולים חיוניים, הוא נמצא במצב, שאותו מכנה Festinger מצב של 'הצדקה יתר' לפעולותו בארגון (במקור: overjustification). במצב זה התפתחותו של דיסוננס נמצאת בסבירות גמוכה, ועל כן לא נראה רמת עמדות גבוהה באופן מיוחד. בנויגוד למצב זה, במצב של היעדר תגמולים חיוניים (היעדר שכר, לדוגמה) נוטה העובד לפצצות על כך ברמת עמדות גבוהה יותר, ובתיאור של תגמולים פנימיים, שלהם הוא זוכה כתוצאה מעובdotו בארגון. ממצאי המחקר אישרו את השערותיו של החוקר (Pearce, 1983), כאשר נמצא, כי המתנדבים דוחו על רמת עמדות גבוהה יותר כלפי הארגון בכלל ותפקידם בו בפרט, מאשר העובדים השכירים.

מחקרים ישראליים, העוסקים במחויבות הארגונית, שבוצעו בשנים האחרונות, עוסקו לרוב בעובדים שכירים ולא בתנדבים (לדוגמה: גרין, 1985; פופר, 1984). אולם, בהתבסס על המחקרים שהובאו עד כה נראה, שניתן להסתמך על הגישה, המניחת את קיומם של יחסי חיליפין בין הארגון לעובד (שכיר או מתנדב) ולהשליך מחקרים של גרין (1985) ופופר (1984) לאוכלוסיות המתנדבים. גרין (1985) טוענת, כי ככל שיש יחסי חיליפין אלה כدائים יותר מבחינת העובד, כך גדלה מחויבותו לארגון. מחויבות זו מתבטאת, בין השאר, בהזדהות עם מטרות הארגון, ובנכונות המשיך ולהישאר חבר בו. אפשרות נוספת המוצעת על-ידי גרין (1985) גורסת, כי קיימים מקרים, שבהם העובד אינו מרוצה מיחסיו החיליפין, אך ככל זאת מגלה מחויבות גבוהה לארגון. מצב זה מוסבר על-ידי החוקרת לא באמצעות הקשר בין מחויבותו לעמדותיו כלפי טיב יחסי החיליפין, אלא על-ידי הקשר בין מחויבותו בהווה לבין התנהגותו בעבר. פופר (1984) מבחין במחקריו בין שני סוגים של מחויבות ארגונית. האחד, המכונה על-ידו 'מחויבות ארגונית אינסטיטואלית', מתבסס על גישת יחסי החיליפין בין העובד (איש הקבע בצה"ל, במקרה זה) לארגון, בעוד השני הקרי בפיו 'מחויבות ארגונית נורמטיבית' טוען לקיומו של "משהו נוסף" מעבר לגישת החיליפין, היוצרת תחושת מחויבות זו ואף מעמידה אותה. נראה, שפופר (1984) חוזר כאן לגישה הטוענת לגורםים פנימיים- אישיותיים הגורמים למתרנד להצטרף לארגון. אולם, עניינו של המחקר הנוכחי אינו בגיטאות המתנדב אלא בעמדותיו כלפי הארגון בתוכו הוא כבר פועל, ולכך נמצאה תמייה בטעنته של פופר, כי מחויבות זו מתחזקת כפועל יוצא מהתנהגותו של הפרט, מה שمبיא אותנו אל המודלים האחרים שהובאו בפרק זה.

מטרת המחקר הנוכחי הינה השוואת רמת עמדות כלפי משטרת-ישראל שנמצאו בקרב מדגם של אורחים לאלו שנמצאו קיימות אצל מתנדבי המשמר האזרחי. נושא זה מהוווה

השלכה של ממצאי החוקרים, שהוצעו במבוא לתהום שלא נמצאו לו תימוכין ישירים, לא בספרות העוסקת במתנדבים ובארגוני מתנדבים ולא בזו הדרנה במערכת היחסים בין המשטרה לקהילה. לרוב פונה קבוצת החוקרים הראשונה, העוסקת בסביבה הארגונית של המתנדב, לבחינת משתנים, היכולים לניבא את המשך פעילותו, כאשר יישום הממצאים ברור – ניבו שיעור התחלופה בכוח האדם המתנדב לצורך הערכות מתאימה של הארגון. קבוצת החוקרים השנייה עוסקת ביחס המשטרה עם הקהילה בכללותה, ולא עם פלח ספציפי ממנה, כגון מהותו של המתנדב, אחד הכוונים, שלו יכול להוביל מחקר דוגמת הנוכחי, עשוי להיות בחינת המתנדבים. אחד הכוונים, כמויצג את המאמץ הקהילתי לשיפור איכות החיים או לחילופין כפרט הבוחר מסיבות שונות לפעול במסגרת המשמר האזרחי כארגון התנדבותי.

השערת החוק המרכזית גורסת קיום רמת עמדות חיובית יותר כלפי המשטרה בקרב מתנדבי המשמר האזרחי מאשר בקרב האוכלוסייה הכללית. ניתן למצוא תימוכין משני מקורות שונים להשערה זו. הראשון נובע מהגדרת מצב הדיסוננס הקוגניטיבי על-פי Festinger (1957). הגדרת מצב זו, המוקרנת לתהום הנדרן, עשויה להציג, כי מתנדב הבוחן את עמדותיו כלפי המשטרה, על רקע התנדבותו למשמר האזרחי, המבוצעת ללא תגמולים נראים לעין, ודורשת מאמץ מסוים מצדו, עשויה לגרום לו להציג עמדות חיוביות כלפי המשטרה, כדי להגיע לאיזון בין החלק ההתנגדותי לחלק הקוגניטיבי במשווה שהוגדרה על-ידי Pearce (1983). לעומת זאת, נתקנת גם על-ידי ממצאי מחקרו של Festinger (1957) המצביעים על רמת עמדות גבואה יותר בקרב מתנדבים מאשר בקרב עובדים שכירים, המועסקים בתפקידים דומים. חיזוק נוסף להשערה זו ניתן למצוא בממצאי מחקרים של קוולובסקי, כספי ולזר (1988) המצביעים על קיום רמה גבואה יותר של מחויבות לארגון בקרב מתנדבים מאשר בקרב אלו שאינם מתנדבים. יש להדגיש, כי במחקר זה לא נבחנו המניעים שהביאו את המתנדבים להתנדב מლכתחילה למשמר האזרחי, ואת פרט לעובדה, כי כל המתנדבים עשו כן מרצונם ולא כפיה, כפי שמצו במחקר של גוזמן (1989). אם

לא כן, לא היה ניתן להישען כאן על הסברו של Festinger (1957). השערת נוספת, המתיחסת לעמדותיהם של שתי תת-האוכלוסיות בקרב המתנדבים, צפאה לקיומה של רמת עמדות גבואה יותר בקרב מתנדבי היח"מ מאשר בקרב מתנדבי המשמר האזרחי הקליני. השערה זו מתבססת, כמו קודמתה, על מודל הדיסוננס הקוגניטיבי של Festinger (1957) ומהקרים שבאו בעקבותיו וצינו לעיל. מתנדבי היח"מ נדרשים להשקיע בפעילותם הרבה יותר מאשר מתנדבי הקליני, ומכאן שעலול להיווצר פער גדול יותר בין התנגדותם לעמדותיהם כלפי המשטרה, פער, שעליו הם יגשו באמצעות שינוי עמדותיהם

בכיוון החיובי. חיזוק נוסף להשערה זו נובע ממצאי מחקרו של גידרמן (1985), המצביעים על קשר חיובי בין ותק הפעילות של המתנדב בארגון לבין העמדות, שאוֹן הוא מציג כלפיו. נמצא זה יחד עם ניסיונם של עורכי המחקר הנוכחי, המצביע על ותק התנדבות רב יותר של מתנדבי היח"מ לעומת מתנדבי המשמר הקליני, יחד עם תחולפה נמוכה יותר בקרב הקבוצה הראשונה. הממצא האחרון (גידרמן, 1985) מהווה את הבסיס להשערה נוספת, הטוענת לקיומו של קשר חיובי בין ותק המתנדב במשמר לבין רמת עמדותיו כלפי המשטרת, זאת מעבר לתת-האוכלוסייה, שאליה משתיך המתנדב.

שיטת

מדגם: מרגם המשיבים במחקר הראשון (כספי ואחרים, 1993) כלל 2381 איש. השאלונים הועברו בשיטת ריאון יחידני במהלך החודשים דצמבר 92'-ינואר 93'. המחקר הנוכחי נערך על מרגם של 170 מתנדבים הפעילים במסגרת המשמר האזרחי בבא"ר-שבע. הדגימה התבבסה על שיטת הדגימה המקראית, בהתאם להגעתם של המתנדבים לפעילויות ההתנדבותית, תוך פיקוח על משתנה מגזר ההתנדבות במסגרת פעול המתנדב (משמר אזרחי קליני והיחידות המיעודות-היח"מ). שיטת דגימה זו עלולה לגרום להטיה, היות שהסקר הווערך רק למתנדבים שהופיעו לפעילויות, ולא נכללו בו אוֹתם מתנדבים שמעטם לפועל, ולא הגיעו לפעילויות בפרק הזמן שבו הועבר הסקר. לפניה העברת השאלה נשאלו המתנדבים, האם השיבו על שאלון זהה שהועבר במסגרת האוכלוסייה כלפי המשטרת במהלך 1992, במטרה להוציאם מתוך מרגם המתנדבים. לא נמצאו מתנדבים העוניים לתנאי זה.

השאلون: הסקר נערך באמצעות שאלון, זהה לשאלון שבו השתמשו בא리를, בן ארוי וכספי (1993) במחקר, מלבד פריט אחד שהוסף בשאלון הנוכחי, המתיחס למשך ההתנדבות במשמר האזרחי. זהו שאלון מוגנה הכלול 55 פריטים ועוד 9 פריטים דמוגרפיים. ברוב הפריטים נדרש המשיבים להסביר על גבי סולם מסווג ליקרט (1932), כאשר הערכיהם האפשריים נעים בין 1 ל-5 (1 "במידה מועטה מאוד", 5 "במידה רבה מאוד"). בפרט מס' 7 התקבשו המשיבים לציין המגע שהיו להם עם המשטרת במהלך השנה האחרונות, מתוך רשימה של 10 סוגים מוגע אפשריים. בפרט מס' 39 התקבשו המשיבים לציין, על פי סדר החשיבות, את חמישת הנושאים, מבין אלה שזכירנו בפריטים 38-23, בהם צריכה המשטרת, לדעתם, לטפל בחשיבות עלילונה.

הליך: השאלה הועבר למתנדבים במטה המשמר האזרחי בבאר-שבע ביום התיעצבותם לפועלות שגרתית, שאלה זומנו על-ידי מפקדיהם. השאלונים מלאו במהלך 15 דקות, בנוכחות המראיין, תוך אפשרות למתן הבחרות לנבי פרטיים שאינם ברורים. השאלה הועבר למתנדבים במהלך חודש יוני 1993, כאשר המטרה היא לחקור ככל הניתן בשך הזמן של פעולה העברת, כדי למנוע אפשרות של השפעת אירועים אקטואליים נקורדיים על התוצאות.

ניתוח הנתונים - ממצאי הסקר בקרבת המתנדבים הושוו לממצאי סקר העמדות כלפי משטרת-ישראל, שהועבר על-ידי מדור פסיכולוגיה במטה-הארצי של משטרת-ישראל (כספי ואחרים, 1993). כוונת עורכי המחקר הייתה להשתמש בנתונים הגולמיים של המחקר האמור, ולהשוותם לנطוני המחקר הנוכחי, באמצעות שיטת ניתוח הנתונים הדמי-משני (Hymen, 1972), כאשר השימוש בתוצאות המחקר הראשוני (כספי ואחרים, 1993) מונע את הצורך להעביר את השאלה לקבוצת ביקורת של אנשים, אשר אינם מתנדבים במסגרת המשמר. יתרון זה הופך לשימושו לאור העבודה, שמדובר במחקר שאינו ממומן, ומכאן חשיבות החיסכון במשאבים ובזמן. שיטת ניתוח משנה של נתונים שנאספו על-ידי גורם דמי-משני, משום שיש כאן שילוב של ניתוח משנה של נתונים שנאספו על-ידי גורם חיזוני לצורך מטרה, השונה ממטרת מחקר זה, עם ניתוח ראשוני של נתונים, שנאספו במיוחד לצורך המחקר הנוכחי. שיטת ניתוח, כפי שהיא מופיעה בספרות, דורשת שימוש בנתוני הגלם של המחקר הראשוני, אולם, בשל קשיים בהשגת הנתונים הגולמיים של המחקר בקרבת המדגם של אזרחי ישראל, בוצע הניתוח בהסתמך על תוצאות הסטטיסטיקה התיאורית (ממוצעים, סטיות תקן וגודל-המדד), שוטפה על-ידי עורכי המחקר הראשוני. תחילה הוצגו במקביל נתוני הסטטיסטיקה התיאורית (ממוצעים וסטיות תקן) של שני החוקרים. בהמשך הוצגו קשרים בין מספר משתני רקע בתוך אוכלוסיות המתנדבים, וכן הושו אוכלוסיות המתנדבים בחלוקת למגדרי פעילות (קליני מול יח"מ), לבסוף, נערכו מבחנים מובהקים להשוואת ממוצעים (t -test) בין שתי האוכלוסיות (מתנדבים מול אזרחים) לגבי עמדותיהן כלפי המשטרה. בשל המגבלה של היעדר נתונים גולמיים על אוכלוסיות אזרחי ישראל, לא הייתה אפשרות לבצע ניתוחים סטטיטיסטיים מורכבים יותר. לצורך ביצוע מבחני המובהקות להשוואת ממוצעים בין שתי האוכלוסיות (מתנדבים מול אזרחים) נבנתה תכנית מחשב, המקבלת כקלט נתונים סטטיטיסטיקה תיאורית ומבצעת t -test לגביהם, להיות שבחילות התוכנה הסטנדרטיות, המียวדות לניתוח סטטיטיסטי, מקבלות נתונים גלים בלבד,

שכאמור היו חסרים עבור חלק נכבד מהאוכלוסייה הנחקרת. דרך זו אינה אופטימלית מבחרית אפשריות הניתוח וההסקה, אך היא המוצא היחיר במצב, שבו יש לנתח ניתוח שני נתונים שאינם נתוני גלם, אלא ככלא שעברו טיפול בידי גורם המחקר הראשוני.

תוצאות

נתונים תיאוריים – בחלק זה יוצגו הממצאים הסטטיסטיים התיאוריים של הסקר בקרב המתנדבים, במקביל יוצגו הנתונים המקבילים מתוך מדגם של אוכלוסיית ישראל. תחילת יוצגו הפריטים המייצגים עמדות כלליות כלפי המשטרת. הנתונים מראים, כי באופן כללי, תפיסת המתנדבים את המשטרת היא חיובית. בכל הפריטים התקבלו ממוצעים גבוהים מנוקדת האמצע בסולם התשובות האפשריות. בולטים במיוחד הציונים הגבוהים בפריטים "מ"י – סמכות שיש להישמע לה" (ממוצע 4.53) ו- "מ"י – גופ שיש לשתף פעולה עמו" (ממוצע 4.49). בבחינה של הנתונים מהמחקר הנדון, בהשוואה למחקר שנערך בקרב האזרחים נתן לראות, כי באופן קבוע, עמדותיהם של המתנדבים חיוביות יותר מ אלו של האזרחים. היחס בין הפריטים השונים, בשני המחקרים, נמצא בכיוון זהה, כאשר שני הראשונים בולטים בזכוניהם הגבוהים, ואילו את שלושת האחרים ניתן למקם על רצף זהה, מבחינת עצמתם (ראה גרף מס' 1). בחינה של סטיות התקן בשני המחקרים מעלה תוצאות דומות. סטיות התקן בקרב המתנדבים הן באופן יציב נמוכות מ אלו שבקרב האזרחים, וגם כן שומרות על דפוס זהה מבחינת גודלן בין הפריטים השונים.

בקבוצה הפריטים הבאה נבחנו עמדות המתנדבים באשר בדרך פעולה של המשטרה במגוון נושאים, המאפיינים את עводתה. במקביל מוצגים ממצאי המחקר, שנערך בקרב מדגם של אזרחים (כספי ואחרים 1993). הנתונים המוצגים בטבלה מצביים על עמדות חיוביות ברמה מתונה של המתנדבים כלפי דרך פעולה המשטרת. העמדות החיוביות ביותר התקבלו בפרט "מ"י עוזרת לאזרח במצב חירום" (ממוצע 4.18) ובפרט "מ"י תורמת לשמרות הסדר הציבורי" (ממוצע 4.17).

בחינת ממצאים אלו מול ממצאים של כספי ואחרים (1993) מצביעת, שוב, על עמדות חיוביות יותר כלפי המשטרה בקרב המתנדבים מאשר בקרב האזרחים. מסקנה זו נcona לגבי מרבית הפריטים בקבוצה, מלבד לפחות "מ"י מפriba בשימוש בכוח", שבו נרשמו ממוצעים זרים (ממוצע 2.99) בקרב שתי האוכלוסיות.

במקבץ הפריטים הבא נתבקשו המשיבים לציין את מידת שביעות רצונם מהאופן,

מיטפלת המשטרה בנושאים שונים, הנמצאים בתחום אחריותה. שביעות הרצון הרבה ביוטר, בקבוצת פריטים זו, הינה מטיפול המשטרה בפיגועים חבלניים (ממוצע 4.15). תוצאה דומה התקבלה גם במחקר של כספי ואחרים (1993) כאשר פריט זה נמצא, גם כן, כזוכה בשבעות הרצון הרבה ביוטר של האזרחים (ממוצע 3.77). השוואת הממצאים עכבר פריטים מקבילים בשני המחקרים מצביעה,שוב, על הממצא המציב על רמת שביעות רצון גבוהה יותר מאופן ביצוע המשימות על ידי המשטרה בקרב מתנדבי המשמר האזרחי אשר בקרב האזרחים (ראה גרפ' מס' 2). לגבי שאר הפריטים בקבוצה זו, מידת שביעות רצונם של המתנדבים גבוהה במעט מבינונית. הפריט בעל המוצע הנמוך ביותר עוסק בנסיבות המשטרתיות באוצר מגוריו של המשיב (ממוצע 3.21). יש להזכיר, כי האמור לגבי הבדלים בין שתי אוכלוסיות המחקר (מתנדבים ואזרחים) מקורו, בשלב זה, ברמה התיאורית בלבד. הפרק העוסק בהבדלים בין קבוצות המחקר יבחן השערות אלו באמצעות סטטיסטיים מתוקדים יותר. כאמור, נבדקו בשאלון, פרט לעמדותיהם של המשיבים כלפי המשטרה כארגון, גם עמדותיהם לגבי תדרmitt השוטר, במטרה לבחון את הזיקה בין שני מדריכים אלו. תדרmitt השוטר, כפי שהיא משתקפת, באופן כללי, בעמדות המתנדבים היא בבינונית - נוטה לחיזב (ממוצע 3.83). תדרmittו של השוטר נמוכה מתדרmitt המשטרה (ממוצע 4.15). העמדה החיובית ביותר נמצאה בפרט העוסק בנסיבותו של השוטר לעוזר לאזרחים (ממוצע 3.74). מצב דומה משתקף גם בעמדותיהם של האזרחים כלפי תדרmitt השוטר, פרט לעובדה, שגם בקבוצה זו עמדות המשיבים במחקר הנוichi חיוביות יותר מאשר במחקר, העוסק בעמדות האזרחים כלפי המשטרה (כספי ואחרים, 1993).

קשרים בין משתנים – בחלק זה יבחן הקשרים בין עמדותיהם של המתנדבים כלפי משטרת-ישראל לבין מספר משתנים דמוגראפיים (גיל, השכלה, משך התנדבות). כמויד לעמדותיהם של המשיבים נבחר ממוצע קבוצת הפריטים העוסקים בשבעות רצונם של המתנדבים מטיפולה של המשטרה בנושאים שונים, הנמצאים בתחום אחריותה. מדר זה נבחר בשל היותו מתייחס אל המשטרה כארגון (ולא לדמותו של השוטר כפרט, לדוגמא), להיות הפריטים ממוקדים בנושאים מוגדרים ולא כלליים, העובדה, כי בניתוח רגסיה נמצא משתנה זה כמסביר הטוב ביותר ביוטר של השונות במשתנה העמדות הכלליות כלפי המשטרה, ($R^2=0.361$) וכן בשל מקדם המהימנות הגובה ($a=0.9307$ כרונברג) בין הפריטים בקבוצה, המציב על היותם מדר להיבטים שונים של אותה השאלה – תפקוד המשטרה. הממצאים מצביעים על קיומו של קשר שלילי מתח בין משתנה ההשכלה לבין משתנה

שבעות הרצון מהרמה, שבה מבצעת המשטרה את תפקידה. קשר שלילי חלש נמצא בין משתנה הגיל למשתנה שבעות הרצון. לא נמצא קשר בין משתנה ותק ההתנדבות לבין המשתנה הנבדק.

הבדלים בין אוכלוסיות – עד לשלב זה הובאו הממצאים התיאוריים על כלל האוכלוסייה הנחקרת (מתנדבים ואזרחים) וכן ממצאים לגבי הקשר בין משתנים דמוגרפיים למשתנה המייצג את העמדות כלפי המשטרה. בהמשך ידונו הבדלים בין קבוצות שונות המרכיבות את אוכלוסיית המחקר; תחיליה יובאו ממצאים בנוגע להבדלים בין תת-קבוצות באוכלוסיית המתנדבים, ובהמשך יבחן הבדלים בין אוכלוסיות המתנדבים לבין התוצאות שהתקבלו במחקר, הדן בעמדותיהם של אזרחים כלפי המשטרה (כספי ואחרים, 1993).

בחינת הבדלים בין המתנדבים הקלאליסים למתנבי היח"מ, שנערכה באמצעות test-t הعلاה, כי לא קיים הבדל מובהק בין שתי תת-האוכלוסיות הנ"ל ($p > 0.05$, $df = 168$, $t = -1.69$). היה שמשתנה שבעות הרצון מרמת הביצוע של המשטרה הוא משתנה מורכב, המושפע מהມוצעים של חמישה-עשר משתנים, המייצגים את תחומי הפעילות השונים, בוצעה בדיקת מובהקות לגבי כל זוג משתנים בכל אחת מהאוכלוסיות, בהתאם. מתוך חמישה-עשר זוגות המשתנים שנבדקו, נמצאו הבדלים מובהקים לגבי שלושה זוגות בלבד. שלושת המשתנים לגיביהם נמצאו הבדלים בין קבוצות המתנדבים השונות מתאפיינים בתחום הטיפול הבאים: מניעת פשיעה, לכידת עבריינים ועבירות הרכוש. לא נמצא דפוס קבוע להבדלים שהוצעו, ולכן לא ניתן לאשש את ההשערה הגורסת קיומו של הבדל בין שתי קבוצות המתנדבים.

בחינת ההשערה לגבי קיומם של הבדלים בין קבוצות המתנדבים והאזרחים מקרב מלאי השאלון הצריכה, כאמור, היערכות מיוחדת מבחינת אמצעי הניתוח, היה שצינוי הגלם של האזרחים בפריטים הרלוונטיים לא נמסרו לעורך המחקר על-ידי הגורם המוסמך במשטרת-ישראל. הניתוח הסתמכ על צינוי הגלם של המתנדבים ועל נתוני הסטטיסטיקה התיאורית, שסופקו על-ידי עורכי המחקר המקורי. ההשערה הנדונה נבדקה באמצעות עריכת חמישה-עשר מבחני χ^2 להשואת מוצעים בין הפריטים המרכזיים את המשתנה, המייצג את העמדות כלפי המשטרה. בשל העובדה, שלא ניתן היה להרכיב את משתנה שבעות הרצון בקרב מודגם האזרחים (היעדר מידע לגבי צינוי הגלם המרכזיים את המשתנה). לא בוצע מבחן המשווה את המוצעים של משתנה זה מעבר לשתי האוכלוסיות הנחקרות. מצאי סוללת מבחני χ^2 שבוצעו, מצביעה על הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות הנחקרות

בכל אחד מהפריטים שנבדקו. ממצאי המבחנים מאשווים את ההשערה בדבר קיומו של הבדל בין שני המדגמים הנחקרים, לגבי עמדותיהם כלפי המשטרה, כפי שאליו משתקפות במשתנה המיצג.

דיון

תוצאות המחקר הנוכחי מאשווות את ההשערה המרכזית בכך, שהן מצביעות בבירור על קיומה של רמת עמדות חיובית יותר כלפי המשטרה בקרב מתנדבי המשמר האזרחי, מאשר בקרב אזרחים שאינם נמנים עם מתנדבי המשמר. ממצאים אלו תואמים את הציפיות בהתאם לתיאוריית הדיסוננס הקוגניטיבי (Festinger, 1957), בכך שהעמדות החיוביות יותר בקרב המתנדבים באוטו כדי לאזן את המערכת הקוגניטיבית עם זו ההתנהגותית, על רקע המאמץ המשukan על ידי המתנדב, בלי שהוא זוכה לתגמולים חיוניים. הסבר שונה לממצאים אלו יונק מתוך גישת החליפין, שעליה מتبسطות מסקנות מחקרה של גרין (1985). טענת החוקרת היא, כי המחויבות של העובד לארגון, המתחatta בין השאר בעמדות חיוביות כלפיו, נובעת מהעובדה, שהארגון מספק לעובד תגמולים שונים בתמורה לעבודתו. להיות שבתחום ההתנדבות לא מדובר לרוב בתגמולים חיוניים ישירים, יתכן שהמקור לתחושים המתנדבים, על-פי גישהו של גרין, הוא סיפוק צרכים פנימיים של המתנדב, לדוגמה הצורך לשיעיות. היבט זה של תגמולים פנימיים למתנדבים לא נבדק במחקר הנוכחי, ולכנן אין אפשרות להתייחס לטענה אפשרית זו. ממצא נוסף של הממחקר הנוכחי, אליו יש לשים לב, מצביע על כך, שיחד עם העליונות הכתומית של אוכלוסיות המתנדבים על פני האזרחים קיים דפוס זהה, כמעט, מבחינת היחס בין הפריטים השונים המרכיבים את משתנה העמדות (ראה גרפים 1,2). הממצא האחרון עשוי להצביע על אופי דומה של העמדות בתחוםים ספציפיים אצל שתי האוכלוסיות, כאשר בכל מקרה המתנדבים מחזיקים בדעות חיוביות יותר. הממצאים הנוכחיים תואמים גם את השערותיה של גוזמן (1989), הטוענת לשינוי עמדות בעקבות ביצוע התנהגות. ניתן אולי אף להרחיק לכת ולומר, כי ההבדל בין ממצאי המחקר הנוכחי לבין ממצאה של גוזמן (1989) נובע מן ההבדל בין שתי אוכלוסיות המתנדבים. בעוד שהמתנדבים במחקר הנוכחי הטרפו למשמר מרצונם, ולא כפיה של גורם כלשהו, פעלו מתנדבי תכנית המחויבות האישית תחת "השות" של מערכת החינוך, ובכך סופקה להם המוטיבציה לביצוע התנהגות, נחסר מהם מצב של דיסוננס, ולא בוצע שינוי עמדות, שבמקרה זה לא היה נדרש כלל. בעיה שיש

להתייחס אליה, כאשר אנו באים להשווות את העמדות כלפי המשטרה בין אזרחים למתרדבים, קשורה למשתנה שנמצא קשר חזק לעמדותיהם של הראשונים. הכוונה כאן היא למשתנה המגעים עם המשטרה, עליהם מדווחים המשיבים (כספי ואחרים, 1993; Smith & Uhllman, 1978). עבור אזרח מן השורה המגע עם המשטרה אינו עניין יומי, ולכון אין לו כל קושי למנות את מספר מגעיו עמה ואת אופיים. אצל המתנדב, לעומת זאת, המגע עם המשטרה והשוטרים הינו חלק מהשגרה, וקיים קושי לבודר את המגעים שלהם היה שותף כאזרח מאלו שבhem התנסה כאשר הוא נושא את אצטלאת המתנדב. קושי זה כבר עלה בשלב מילוי השאלה שאלונים על-ידי המתנדבים, כאשר הופנו שאלות רבות בנוגע לפריט העוסק במגעים עם המשטרה. למרות ההנחה לנסות ולהתייחס רק לאותם מגעים שאינם נובעים מההתנדבות במשמר, סימנו מתנדבים רבים את כל אפשרויות התשובה שהוצעו בפריט הנדון – דבר העשו להצביע על קושי להפריד בין שני סוגים התננסות. מסיבה זו לא כלל פריט זה בין הפריטים שנבדקו אצל אוכלוסיית המתנדבים, ועקב זאת נערך גם מהפרק המשווה בין שתי האוכלוסיות. דבר שב恰恰 מ建华 נקודת חולשה של המחקר, על רקע חשיבותו של המשפט, כפי שהוא עולה ממחקרים העוסקים ביחס קהילה ומשטרה. השערת המחקר השנייה, הגורסת כי קיומן של עמדות חיוביות יותר כלפי המשטרה בקרב מתנדבי היח"מ, מאשר בקרב מתנדבי המשמר האזרחי הקליני לא אוושה, כפי שמשתקף בפרק התוצאות. מסקנת המחקר בנוגע להשערה האמורה הייתה כי לא ניתן להצביע על הבדלים בין עמדות המתנדבים משתי תתי-אוכלוסיות אלו בנוגע לרמת ביצוע המשטרה את תפקידיה. מסקנה זו מעמידה בסימן שאלה את ההשערה, המתבססת על גישת הדיסוננס הקוגניטיבי (Festinger, 1957), וכן על עבודה של גוזמן (1989), הטוענים לקשר בין ההתנגדות לשינוי העמדות. גישה זו הייתה מצפה לראות רמת עמדות גבוהה יותר בקרב מתנדבי היח"מ, היות שהם נדרשים לפעול בהיקף מוגבר, עד כדי פי ארבע יותר מהיקף הפעולות, הנדרש ממתנדב המשמר הקליני. התוצאה שהתקבלה ניתנת להסבר, אם ניקח בחשבון מספר מאפייני עסקוק הייחודיים למתנדבי היח"מ. בין מאפיינים אלו קיימת אפשרות לרכוש מיזמיות ולהתמקצע בתחוםים ספציפיים של העיסוק המשטרתי, אפשרות שאינה קיימת עבור מתנדבי המשמר הקליני. אפשרות זו עשויה להיחשב לתגמול חיזוני, כפי שמשמעותה מסקנות מחקרים של Pierucci & Noel (1980) המציג את החשיבות, שאינה מעניקים המתנדבים לאפשרות לרכוש מיזמיות באמצעות פעילותם ההתנדבותית. הציג אפשרות זו על רקע מחקרו של Pearce (1983), יוצרת מצב של 'הצדקה יתר' של הפעולות על-ידי המתנדבים, מצב בו היוצרות מצב של דיסוננס קוגניטיבי אינה בסבירות גבוהה

לפי מסקנת החוקר. גורם נוסף, היכול להיחשב לתגמול פנימי, הקיים רק עבור אוכלוסיות מתנדבי היח"מ, הוא העניין בפעולות ההתנדבותית ותחושת הבאת התועלת, שעליה מדווחים מתנדבים אלו. אין אפשרות להתייחס לטענה זו כגורם מסביר, היות שהיא נובעת מניסיונות

של הכותבים בתחום העיסוק הנדון בלבד, ולא נברקה אמפירית במחקר זה.

ההשערה השלישית, המבוססת על מסקנות מחקרו של גידרון (1985), והטוענת לקיומו של קשר חיובי בין ותק פעילותו של המתנדב במשאי"ז לבין עמדותיו כלפי המשטרה, לא אוששה במחקר הנוכחי. רמת הקשר שנמצאה בין שני משתנים אלו היא נמוכה, כוונה שלילית והוא אינו מובהק. בדיקה של רמת הקשר בין משתנה העמדות כלפי המשטרה לבין משתנים דמוגראפיים נוספים (גיל והשכלה) הולטה, כי קיים קשר שלילי בין משתנה הגיל למשנה העמדות, כפי שצופים מחקרים שונים העוסקים ביחס המשטרה עם הקהילה, אך בניגוד למסקנת מחקרם של כספי ואחרים (1993). קשר שלילי מובהק, בעוצמה בינונית, נמצא בין משתנה רמת ההשכלה (מספר שנות ההשכלה) לבין משתנה העמדות, כפי שטוען מחקרם של כספי ואחרים (1993), גם אם ברמה התיאורית בלבד של צפיה במומוץ העמדות של קבוצות ההשכלה השונות.

סיכום

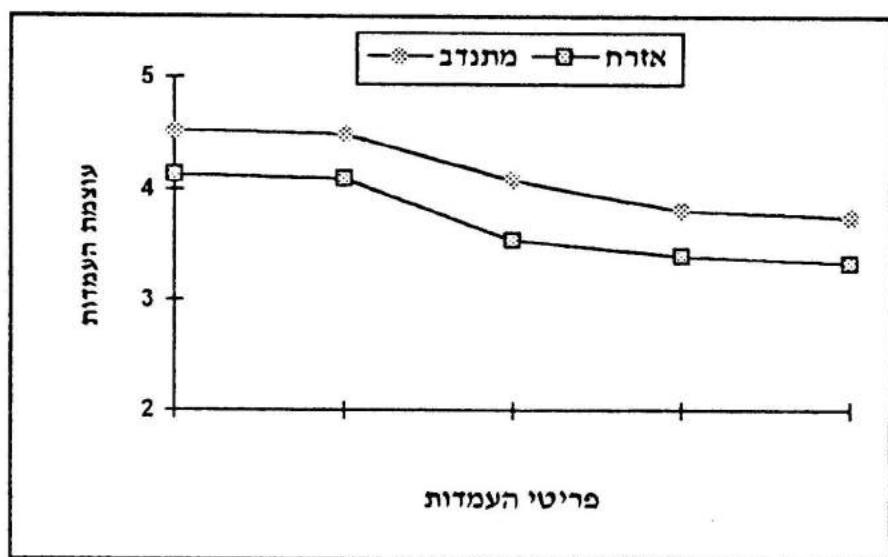
יתרונו של המחקר הנוכחי במסגרת הפרדיגמה המתודולוגית, שבה הוא נערך, הוא באפשרות להשתמש בתנאים שנאספו על-ידי גורם, שאינו קשור למחקר הנדון, למטרותיו הוא, ובכך לחסוך זמן ומשאבים כלכליים שהיו דרושים לאיסוף החומר. השילוב של תנוני המחקר הראשון עם תנאים, שנאספו על-ידי עורכי המחקר הנוכחי, מאפשרים לבחון היבטים שונים, המאפיינים את אוכלוסיות מתנדבי המשמר האזרחי, ויתכן אף כי ניתן להשליכם גם לאוכלוסיות מתנדבים נוספים. הבעיה במחקרם מסווג זה נועצה בעובדה, שהחוקר נדרש לרוב לפרשיות הכרחיות, מתווך היעדר השליטה על חלק ניכר מהנתונים המשמשים את המחקר, תנאים שנאספו על-ידי גורם זה, ולמטרה שונה מזו, שאליה מכובן עורך המחקר המשני. בעיה זו חמורה במיוחד במקרים כגון זה, שבו נתקלו עורכי המחקר, כאשר נתוני הגלם לא היו זמינים, והיה צורך לבצע שחזור שלהם, על בסיס נתונים חלקיים סופקו.

בעיה נוספת של המחקר הנוכחי נועצה ביכולת ההכללה המוגבלת של מסקנותיו. העובדה, כי הנתונים על אוכלוסיות המתנדבים נאספו ביישוב אחד בלבד, פותחת פתח לטענה, כי

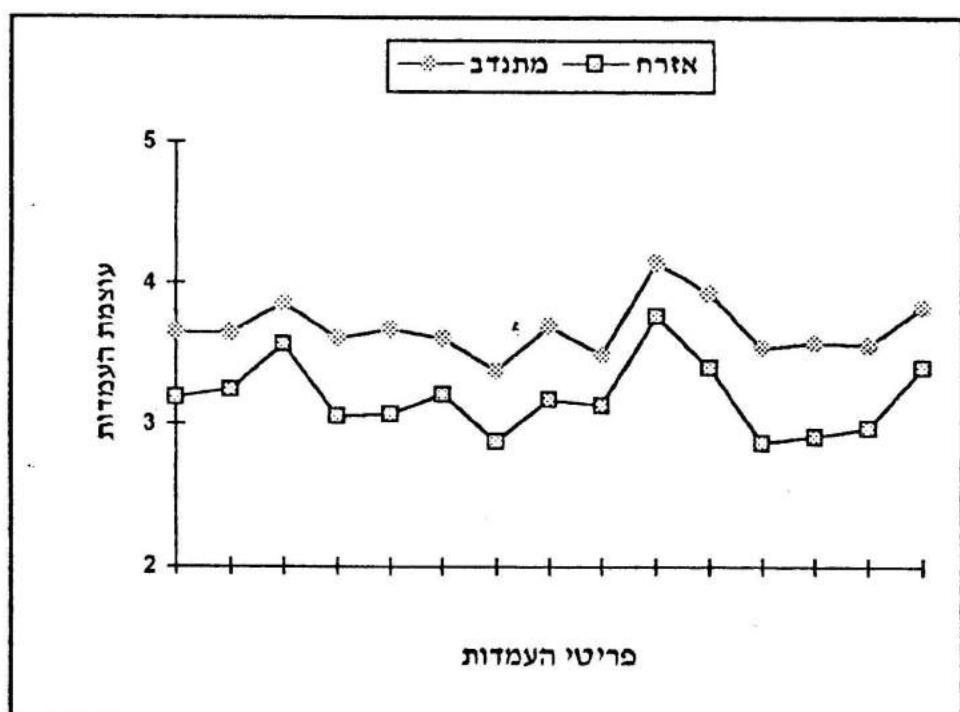
יתכן שמדובר במיקורקלימט ארגוני של אוצר מסוים, שאינו בהכרח מתקיים ביחידות המשמר האורחי ברחבי הארץ, אם כי מנסיון האישי של עורכי המחקר נראה, כי המצב אכן תואם את המוצג כאן. שיפור ניכר למחקר זה יכול להיות מושג באמצעות שימוש בנזוני הגלם המקוריים של סקר העמדות, שהועבר על-ידי מדור פסיכולוגיה במשטרת-ישראל, תוך שילוב עם נתונים ראשוניים אודוט עמדותיהם של מתנדבי המשמר האורחי במדגם מייצג של היחידות בכל רחבי הארץ, וכן עם נתונים דומים, שנאספו בקרב אוכלוסיות השוטרים המשרתים במשטרת-ישראל, נתונים שנמנעו מעורכי המחקר הנוכחי. מחקר שיתבסס על מערך נתונים דוגמת המוצע כאן, יאפשר בחינה אופטימלית של שאלת הקשר שבין ההתנדבות למשמר האורחי לעמדות כלפי המשטרה, יחד עם אפיון אוכלוסיות המתנדבים יחסית לשתי האוכלוסיות האחרות.

לענין התוצאות – מסקנות המחקר, המצביעות על הבדלים כמותיים מובהקים, מעבר להיבטים ספציפיים, ברמת העמדות בין אוכלוסיות האזרחים למתנדבי המשמר-האורחי, מעלות שאללה בדבר נכונות הטענה, כי המשמר האורחי הינו תופעה יהודית, המהווה דוגמא לשיתוף הקהילה בשמירה על איזות חייה. נראה, כי הכרזה זו זקופה לרענון, כאשר שהטענה, כי ההתנדבות הינה פעולה יהודית, הנובעת ממנייעים אלטרואיסטיים, ולכנן אינה ניתנת להשוואה עם אופני עיסוק אחרים כגון עבודה שכירה, כמעט שלא מופיעה במחקריהם האחראונים העוסקים בתחום ההתנדבות.

גרף מס' 1: עדמות כלליות בפני המשטרה בקרב אזרחים ומתנדבים

גרף מס' 2: שביעות הרצון מפקוד המשטרה בקרבת אזרחים ומתנדבים

ביבליוגרפיה

- אלקלעי, ר. (1969) המילון העברי השלם, מסדה, רמת גן.
- ב Ariel, R., Ben Ari, R., Cappi, T. (1993) משטרת-ישראל: סקר עמדות הציבור - 3/1992, משטרת ישראל, אגף כוח אדם, מדור פסיכולוגיה.
- גדרון, ב., גריפל, א. (1981) תגמולים, שביעות רצון וההתמדה בעבודת מתנדבים במרכזיים קהילתיים, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
- גואטה, ש., ישראל, ע. (עורכים), (1990) השומר האזרחי, אגף המשמר האזרחי, משטרת ישראל.
- גוזמן, א. (1989) התנסות בני נוער בפעולות פרו-חברתית בתכנית "מחויבות אישית-שירות לזולת" ויקתה אל עמדותיהם כלפי התנהגויות פרו-חברתיות, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן.
- גרין, ע. (1985) מחויבות ארגונית: אסקלציה של התנהגות, אוניברסיטת תל אביב, הפקולטה לניהול.
- כהן, א., שמידע, מ., פרמן, א. (אוגוסט 1985) "פרויקט המעורבות האישית: הבחנה בין נוער מתנדב ללא מתנדב", מגמות, כ"ט (2), 216-222.
- לויטס, ג. (1979) "שיטוף פעולה בין מתנדבים לבין אנשי מקצוע שכירים", בתור: על ההתנדבות (קובץ מאמרים), אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן.
- פופר, מ. (1984) ミマーディムとビトワイムズの組織への忠誠度, אוניברסיטת תל אביב, תל אביב.
- Gidron, B. (1984) "Predictors of Retention and Turnover Among Service Volunteer Workers", Journal of Social Service Research, vol 8 (1), 1-16.

Festinger, L. A. (1957) A Theory of Cognitive Dissonance, Stanford, Stanford University Press.

Heider, F. (1958) The Psychology of Interpersonal Relations, Wiley, New York.

Hyman, H. H. (1972) Secondary analysis of sample surveys. Principles, procedures and potentialities, New York: John Wiley & sons.

Koslowski, M., Caspy, T., Lazar, M. (1988) "Are Volunteers More Committed Than Nonvolunteers?", Journal of Applied Social Psychology, 18 (11), 985-991.

Lammers, J. C. (1991) "Attitudes, Motives, and Demographic Predictors of Volunteer Commitment and Service Duration", Journal of Social Service Research, vol 14(3/4), 125-140.

Pearce, J. L. (1983) "Job Attitude and Motivation Differences Between Volunteers and Employees From Comparable Organisations", Journal of Applied Psychology, vol. 68 (4), 646-652.

Piaget, J. (1932) The Moral Judgement of the Child, Kpaul, Trench, Trubner & Co., London.

Pierucci, J., Noel, R. C. (1980) "Duration of Participation of Correctional Volunteers As a Function of Personal and Situational Variables", Journal of Community Psychology, 8, 245-250.

Scaglion, R., Condon, R. G.(1980) "Determinants of Attitudes toward City Police", Criminology, vol 17 (4), 485-494.

Smith, R. L., Uhlman, T. M. (1978) "Police Policy and Citizen Satisfaction: Evidence from Urban Areas", Policy Studies Journal, 7 (special issue), 480-486.